

Pedagogical University]. (2025). URL: <https://surl.li/ocjpuo> [in Ukrainian]

15. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 898 vid 30.09.2020 «Pro deiaki pytannia derzhavnykh standartiv povnoi zahalnoi serednoi osvity» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 898 of September 30, 2020 “On some issues of state standards of complete general secondary education.”] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]

16. Rudyshyn, S. D. (2009). Ekoloho-evoliutsiyni pidkhd do pidhotovky vchytelia biolohii : monohrafiia [Ecological-evolutionary approach to biology teacher training: monograph]. Hlukhiv : RVV HNPU. 320 s. [in Ukrainian]

17. Salnyk, I. V. (2015). Metodychna systema navchannia fizyky v osnovnii shkoli z vykorystanniam kompiuterno-orientovanykh zasobiv: dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.02 [Methodological system of teaching physics in primary school using computer-oriented tools: dissertation ... Dr. Pedagogical Sciences: 13.00.02]. Kropyvnytskyi. 480 s. [in Ukrainian]

18. Stepaniuk, A. V. (1999). Metodolohichni zasady formuvannia tsilnosti znan pro zhyvu pryrodu v maibutnikh uchyteliv biolohii : dys. ... d-ra ped. Nauk : 13.00.04 [Methodological principles of forming the integrity of knowledge about living nature in future biology teachers: dissertation ... Doctor of Pedagogical Sciences: 13.00.04]. Kyiv. 460 s. [in Ukrainian]

19. Khrolenko, M. V. (2012). Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv biolohii zasobamy ICT: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 [Formation of professional competence of future biology teachers using ICT: dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.0420]. Kyiv. 248 s. [in Ukrainian]

20. Chaichenko, N. V. (2018). Metodychni zasady formuvannia khimichnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly [Methodological principles for the formation of chemical competence of primary school students]. Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. № 1. S. 65–72. [in Ukrainian]

21. Sharko, V. D. (2021). Metodychna pidhotovka vchytelia fizyky v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly: monohrafiia [Methodical training of physics teachers in the

conditions of the New Ukrainian School: monograph]. Kherson: Oldi-plus. 312 s. [in Ukrainian]

22. Darling-Hammond, L. (2017). Teacher education around the world: What can we learn from international practice? European Journal of Teacher Education. 40(3). P. 291-309. [in English]

23. Lavonen, J., & Juuti, K. (2022). Science education in Finland: What is the role of teacher education? Journal of Baltic Science Education. 21(3). P. 345–358. [in English]

24. Rothland, M. (2020). Teacher Education in Germany. In K. Karras & C. Wolhuter (Eds.). International Handbook of Teacher Education. P. 315-330. [in English]

25. Stelmach, B. (2023). Integrated Science Education in Poland: Curriculum reforms and teacher preparation challenges. European Journal of Science and Mathematics Education. 11(2). P. 210–225. [in English]

26. Tirri, K. (2024). Teacher Education in Finland: Current Models and New Developments. In International Handbook of Teacher Education P. 450-465. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛУЦЕНКО Олена – кандидат біологічних наук, доцент, завідувачка кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Наукові інтереси: підготовка вчителя природничих наук, методика навчання інтегрованим курсам, гейміфікація та ШІ в методиці навчання майбутніх учителів природничого напрямку.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LUTSENKO Olena – Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Theory and Methods of Teaching Natural Sciences Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University.

Scientific interests: science teacher training, teaching methodology for integrated courses, gamification and AI in the teaching methodology of future science teachers.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 14.01.2026 р.

УДК 378.147:811.161.2'243

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-377-383

ДЕМЕШКО Інна –

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2982-8675>
e-mail: demeshkoim@gmail.com

КИРИЛЮК Ольга –

доктор філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9764-8756>
e-mail: kyryluk@ukr.net

УПРОВАДЖЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті розглянуто проблеми професійно-орієнтованого навчання української мови за професійним спрямуванням студентів в сучасному освітньому просторі. Сучасна вища освіта орієнтується на формування фахівця, здатного до критичного мислення, самостійного пошуку інформації, аналізу й продукування професійно значущих текстів. У цьому контексті курс «Українська мова за професійним спрямуванням» набуває нового змісту, оскільки поєднує мовну підготовку з розвитком

дослідницьких умінь і навичок. Упровадження дослідницького підходу відповідає викликам цифровізації освіти, потребам ринку праці та принципам навчання впродовж життя. У статті висвітлено сучасні підходи до впровадження дослідницького навчання української мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти. Акцентовано увагу на компетентнісній парадигмі, міждисциплінарності, цифрових інструментах, академічній доброчесності та використанні елементів штучного інтелекту як засобів підтримки навчально-дослідницької діяльності здобувачів освіти. Обґрунтовано та методично окреслено особливості впровадження дослідницького підходу в методику навчання української мови за професійним спрямуванням, визначено його практичні механізми реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти. Установлено, що дослідницький підхід сприяє не лише усвідомленому засвоєнню мовного матеріалу, але й формує вміння самостійно розв'язувати професійні комунікативні завдання. Аналіз сучасного науково-інформаційного дискурсу дає змогу визначити актуальний стан реалізації концептуальних підходів до мовної освіти, зокрема компетентнісного, комунікативно-діяльсного, дослідницького та синергетичного, у процесі навчання фахово орієнтованого мовлення, урахування цифровізації освіти, інтерактивних технологій, міждисциплінарної інтеграції та практикоорієнтованості навчання.

Ключові слова: дослідницьке навчання, компетентнісний підхід, цифрові технології, міждисциплінарність, дослідницькі методи, контекстне навчання.

DEMESHKO Inna –

PhD in Philology, Associate Professor

at the Department of Ukrainian Philology and Journalism,

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2982-8675>

e-mail: demeshkoim@gmail.com

KYRYLIUK Olha –

Doctor of Philology, Associate Professor

at the Department of Ukrainian Philology and Journalism,

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9764-8756>

e-mail: kyryluk@ukr.net

IMPLEMENTATION OF THE RESEARCH APPROACH IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

The article examines issues of professionally oriented teaching of the Ukrainian language for students in the contemporary educational space. Modern higher education focuses on training specialists capable of critical thinking, independent information search, and the analysis and production of professionally relevant texts. In this context, the course "Ukrainian Language for Professional Purposes" acquires new significance, as it combines language training with the development of research skills and competencies.

The implementation of the research approach corresponds to the challenges of digitalization in education, labor market demands, and the principles of lifelong learning. The article highlights contemporary approaches to implementing research-based Ukrainian language instruction for professional purposes in higher education institutions. Emphasis is placed on the competence-based paradigm, interdisciplinarity, digital tools, academic integrity, and the use of artificial intelligence elements as means of supporting students' educational and research activities. The article justifies and methodically outlines the features of integrating the research approach into the methodology of teaching Ukrainian for professional purposes and identifies practical mechanisms for its implementation in the educational process of higher education institutions. It is established that the research approach contributes not only to the conscious acquisition of language material but also to the development of skills for independently solving professional communicative tasks. The analysis of the contemporary scientific and informational discourse allows for the determination of the current state of implementation of conceptual approaches to language education, including the competence-based, communicative-activity, research, and synergetic approaches, in the process of teaching professionally oriented communication, taking into account educational digitalization, interactive technologies, interdisciplinary integration, and practice-oriented learning.

Key words: research-based learning, competence-based approach, digital technologies, interdisciplinarity, research methods, contextual learning.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується переходом до компетентнісної, дослідницько-орієнтованої та міждисциплінарної моделі навчання, що зумовлює необхідність оновлення методичних підходів до викладання навчальних дисциплін, зокрема української мови за професійним спрямуванням. Посилення ролі фахової комунікації, наукового дискурсу, цифрового освітнього середовища, інтеграція освіти з реальними професійними практиками вимагають від здобувачів не лише нормативного володіння мовними засобами, мовними нормами, а вміння аналізувати інформацію, здійснювати дослідницький пошук, проектувати та презентувати професійно значущі результати. Сучасна концепція мовної освіти передбачає навчально-методичне забезпечення студентів, створення комплексу та системи завдань, відповідних професійно-орієнтованих

заходів, проходження виробничої практики для підготовки конкурентоспроможного фахівця і швидшої адаптації до професійної діяльності.

Репродуктивні методи мовної підготовки не забезпечують достатнього рівня розвитку аналітичного мислення, автономності та комунікативної гнучкості майбутніх фахівців. Натомість дослідницький підхід створює дидактичні умови для інтеграції мовної освіти з науково-професійною діяльністю, сприяє формуванню навичок роботи з термінологічними системами, фаховими текстами, цифровими ресурсами, реалізації проектних форм навчання. Особливої ваги набуває поєднання мовної підготовки з елементами наукового пошуку, міждисциплінарного аналізу та моделювання професійних комунікативних ситуацій. Актуальне питання впровадження дослідницького підходу в навчання української мови за професійним спрямуванням, з урахуванням міждисциплінарної інтеграції, цифро-

вих освітніх практик. Недостатньо окреслено дидактичні моделі, типологію дослідницьких мовних завдань і методичні механізми їхньої адаптації до професійно-комунікативної підготовки здобувачів вищої освіти. Це зумовлює потребу в подальшому теоретико-методичному обґрунтуванні зазначеного напрямку.

Мета статті – обґрунтувати та методично окреслити особливості впровадження дослідницького підходу в методику навчання української мови за професійним спрямуванням, визначити його практичні механізми реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Наукова новизна статті полягає в комплексному обґрунтуванні можливостей упровадження дослідницького підходу в методику навчання української мови за професійним спрямуванням на засадах міждисциплінарності, уточненні структури дослідницько-комунікативних умінь здобувачів освіти, систематизації типів дослідницьких мовних завдань професійного змісту та визначенні методичних умов їхнього ефективного використання в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідницького підходу порушували О. Бульвінська, Т. Белова, Н. Дівінська, Н. Дяченко, О. Жабенко, І. Линьова, Г. Чорнойван, О. Ярошенко, Н. Щербакова, І. Гуменюк, О. Фенцик та ін. Науковцями запропоновано такі основні концептуальні підходи до навчання української мови – 1) за ступенем інноваційності: синергетичний (А. Вознюк, В. Кушнір та ін.), компетентнісний (К. Климова, О. Савченко та ін.), комунікативний (О. Біляєв, В. Мельничайко, Л. Паламар, М. Пентилюк та ін.), культурологічний (В. Кононенко, Л. Мацько, О. Семенов та ін.), дослідницький (Т. Котик, С. Омельчук, Л. Онищук та ін.); 2) за добором навчального матеріалу та способів його застосування: професійно орієнтований (О. Антончук, Л. Скрипка та ін.), текстоцентричний (М. Пентилюк, Т. Симоненко та ін., екстралінгвальний (О. Куликова та ін.), функціонально-стилістичний (П. Дудик, Л. Мацько, М. Пентилюк та ін.), лінгвальний (М. Пентилюк, С. Омельчук та ін.); 3) за організацією роботи з навчальним матеріалом: диференційований (О. Біляєв, О. Стадник та ін.), системний (Н. Голуб, О. Горошкіна та ін.), інтегрований (І. Кучеренко, О. Біляєв та ін.), ситуативний (С. Караман, М. Пентилюк, К. Плиско та ін.), когнітивний (О. Горошкіна, Л. Мацько, М. Пентилюк, та ін.), технологічний (І. Дичківська, Т. Симоненко та ін.), проблемний (О. Когут, Г. Селевко та ін.); 4) за суб'єктною організацією навчання: аксіологічний (В. Кремень, Т. Калужна та ін.), антропоцентричний (О. Кучерук, Т. Попова та ін.), діалоговий (О. Кучерук, Н. Голуб та ін.), індивідуальний (А. Панченко, Л. Ткаченко та ін.), особистісно орієнтований (О. Караман, О. Кулик, С. Омельчук та ін.) [2]. Активне залучення студентів у дослідницьку діяльність підвищує мотивацію, сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення, що досить важливий компонент професійної комунікації. Компетентнісний підхід передбачає формування професійно-комунікативної компетентності, тобто

інтегрованої здатності: грамотно й доречно користуватися українською мовою, створювати усні й письмові фахові тексти, спілкуватися в діловому та професійному середовищі, дотримуватися норм літературної мови та мовленнєвого етикету. Здобувач повинен не тільки володіти українською мовою на рівні професійного спілкування, а й уміти створювати тексти відповідно до вимог фаху, демонструвати культуру ділового мовлення, застосовувати мовні знання в практичній діяльності. На вступних лекціях, під час опрацювання першого змістового модуля, студенти, крім іншої базової літератури, працюють за авторськими посібниками [3; 4]. Дослідницький підхід у навчанні передбачає активну позицію здобувача освіти, який засвоює готові знання, самостійно їх конструює через постановку проблем, аналізує наукові тексти. У методиці навчання української мови за професійним спрямуванням цей підхід реалізується через проблемно-пошукові завдання, аналіз наукових фахових текстів, мовні та комунікативні мінідослідження (наукові статті), проєктну та командну роботу здобувачів першого курсу. Необхідно зазначити, що сучасний дослідницький підхід неможливий без використання цифрових технологій, тому доцільно залучати електронні ресурси, корпуси української мови (електронні бази текстів, які зберігають мовні матеріали офіційно-наукового, наукового, художнього стилів, жанрів та сфер професійного вживання. Це сприяє здійсненню лексичного, граматичного та стилістичного аналізів текстів, визначення питомої та запозиченої лексики, опрацювання професійної термінології та комунікативних конструкцій, відстеження мовних тенденцій та вживання нових слів, формування термінологічних словників та навчальних матеріалів для конкретних спеціальностей. Ідеально їх поєднувати з цифровими інструментами та штучним інтелектом, щоб студенти самостійно добирали тексти для аналізу, досліджували текстові дані (стиль, підстиль, мовні засоби, специфіку стильову і стилістичну), формували висновки, готували професійні матеріали. Штучний інтелект (ШІ) у навчанні української мови за професійним спрямуванням – це інструмент підтримки дослідницької діяльності здобувачів освіти, що включає: допомогу в редагуванні та перевірці професійних документів, підтримку в самооцінюванні та формуванні висновків, інтеграцію з цифровими корпусами та платформами для спільної роботи, що сприяє міждисциплінарному навчанню.

Сучасна професійна підготовка майбутніх фахівців неможлива без активного використання цифрових інструментів, які суттєво розширюють можливості реалізації дослідницького підходу. Цифрове середовище забезпечує доступ до наукових джерел, організацію збору та обробки даних, моделювання професійних ситуацій і представлення результатів дослідження. Використання електронних наукових баз даних (Google Scholar, Scopus, Web of Science), інституційних репозитаріїв і відкритих освітніх платформ сприяє формуванню інформаційно-аналітичної компетент-

ності студентів. Вони навчаються здійснювати пошук, критичний аналіз та систематизацію наукової інформації.

Інтеграція цифрових інструментів у професійну підготовку майбутніх фахівців підвищує ефективність реалізації дослідницького підходу, сприяє розвитку цифрової, дослідницької та професійної компетентностей, а також забезпечує відповідність освітнього процесу сучасним вимогам цифрового суспільства.

Доцільно зазначити, що використання ШІ – це допоміжний інструмент для самостійного мислення та досліджень. Особливої уваги потребує відповідальне використання інструментів штучного інтелекту (мовних моделей, перевірки стилю та термінології) як допоміжних засобів для аналізу текстів, редагування та самооцінювання, із дотриманням принципів академічної доброчесності. Ю. Вінтюк зазначає, що «активізації пізнавальної діяльності та практичної реалізації дослідницького підходу сприяють ситуації, які передбачають виконання завдань підвищеної складності, що вимагає від студента опрацювання додаткової літератури, наукових джерел, проведення теоретичного та практичного дослідження» [1, с. 42]. В. Тарасюк звертає увагу на визначенні критеріїв авторства при використанні ШІ [6, с. 94]. У контексті професійної підготовки диджиталізація сприяє формуванню цифрової компетентності, інформаційної культури, онлайн-комунікації. Вона також створює умови для реалізації дослідницького підходу через використання цифрових інструментів збору, аналізу та візуалізації даних. Водночас процес диджиталізації потребує дотримання принципів академічної доброчесності, етичного використання технологій. Важлива складова впровадження дослідницького підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців – дотримання принципів академічної доброчесності. Саме вона забезпечує якість освітнього процесу, формує довіру до результатів навчальної та наукової діяльності, сприяє становленню професійної етики фахівця.

Курс «Українська мова за професійним спрямуванням» покликаний не лише формувати фонетичні, акцентуаційні, орфографічні, орфоепічні, граматичні, стилістичні навички, а й розвивати здатність аналізувати професійні тексти, виробляти навички оптимальної мовної поведінки в професійній сфері, здійснювати вплив на співрозмовника за допомогою вмілого використання різноманітних мовних засобів, оволодівати культурою діалогу та полілогу, засвоювати фахову лексику й термінологію, обирати комунікативно виправдані мовні засоби та послуговуватися різними типами словників. Упровадження дослідницького підходу сприяє розвитку навичок командної взаємодії, критичного мислення, аналітичних умінь і здатності застосовувати набуті знання для розв'язання конкретних професійних завдань. Використання дослідницьких методик активізує пізнавальну діяльність здобувачів освіти, стимулює креативність, самостійність і відповідальність за прийняті рішення та отримані результати. Це також спонукає до написання

студентських наукових публікацій, до участі в конкурсах наукових робіт. При оцінюванні реалізуються такі завдання: формування дослідницької пропозиції, написання статей, створення концептуальної карти, проектна робота, лінгвістичний аналіз тексту, переважно наукового стилю. Ефективність упровадження дослідницького підходу значною мірою залежить від педагогічної стратегії викладача, змісту навчальної дисципліни, специфіки майбутньої професійної діяльності здобувачів освіти, рівня їхньої підготовки та мотивації. Урахування суб'єктивних та об'єктивних чинників організації освітнього процесу забезпечує цілісність професійної підготовки та створює умови для формування висококваліфікованих, мобільних і соціально відповідальних фахівців.

Практичні механізми реалізації дослідницького підходу в ЗВО:

1. Проектно-дослідницькі формати навчання: виконання індивідуальних і групових дослідницьких проектів, міждисциплінарні проекти за професійною тематикою, мінідослідження в межах змістових модулів; дослідницькі портфоліо студента.
2. Проблемно-орієнтоване навчання: робота з проблемними питаннями й ситуаціями, аналіз професійних кейсів, постановка дослідницьких запитань замість репродуктивних завдань, навчальні дискусії з доказовою аргументацією.
3. Робота з текстами та джерелами: аналіз наукових і фахових текстів, робота з корпусами текстів і професійними документами, зіставний аналіз термінології, критичне оцінювання джерел інформації.
4. Дослідницькі завдання в мовних курсах (зокрема «Українська мова за професійним спрямуванням»): мовно-комунікативні дослідження професійного дискурсу, аналіз фахових документів, дослідження мовних помилок у професійних текстах, редагування тестрів, створення власних зразків документів на основі аналізу.
5. Цифрові та AI-інструменти: використання цифрових платформ для збору та аналізу даних, застосування ШІ для лінгвістичного аналізу та редагування текстів, контент-аналіз.
6. Організаційні механізми: студентські наукові гуртки, мініконференції та захисти проектів, публікаційна активність студентів, інтеграція навчальних і наукових завдань.
7. Оцінювання дослідницької діяльності: рубрики оцінювання дослідницьких умінь; захист результатів, звіти, взаємооцінювання. Упровадження дослідницького підходу сприяє розвитку навичок командної роботи, критичного та системного мислення, здатності застосовувати наукові знання для розв'язання комплексних професійних завдань, формує креативність, самостійність і відповідальність за прийняті інноваційні рішення. Методика впровадження дослідницьких завдань у курс «Українська мова за професійним спрямуванням» передбачає такі основні принципи організації дослідницьких завдань: 1) інтеграція змісту професійної та мовної підготовки; 2) проблемно-орієнтоване навчання; 3) рефлексивність та самоконтроль студентів; 4) використання професійних джерел. Запропонуємо вже апробовані приклади дослідницьких навчальних

завдань: 1) аналіз професійного тексту: тематичне спрямування, виділення тем, лексичних одиниць та побудова ментальної карти змісту (обговорення і вибір теми, установити логічні зв'язки між ними, визначити ієрархію змістових елементів та окреслити напрями подальшого дослідження); 2) порівняльний аналіз стилістичних особливостей професійних жанрів мовлення (філологічний, медійний, економічний, технічний, спортивний; науковий, офіційно-діловий стилі). У проєкті «Мовна культура професійної комунікації» студенти формують власні висновки щодо мовної поведінки в професійному середовищі, обґрунтовують рекомендації, звертають увагу на гендерні аспекти.

Ефективні види навчально-дослідницьких завдань – дослідження мовних особливостей професійного дискурсу конкретної спеціальності, порівняльний аналіз термінології в українських та іншомовних джерелах, укладання довідників професійної лексики, аналіз комунікативних помилок у ділових документах, медіатекстах, мовленні. Результати досліджень можуть презентуватися у формі мультимедійних презентацій або публікацій у студентських наукових виданнях. В освітньому процесі підготовки здобувачів вищої освіти системно впроваджуються авторські електронні навчальні видання, застосовуються ситуативні проблемні та міждисциплінарні завдання, лекції, практичні заняття, тренінги, майстер-класи, круглі столи, кейс-методи.

Підготовка висококваліфікованих фахівців здійснюється на засадах компетентнісного підходу із застосуванням компетентнісної моделі навчання, що забезпечує формування інтегральних, загальних і професійних компетентностей у контексті міждисциплінарної інтеграції. Реалізація компетентнісно орієнтованого та дослідницького підходів сприяє розвитку критичного мислення, уміння працювати в команді, застосовувати набуті знання для розв'язання практичних і професійних завдань, а також формуванню загальних і фахових компетентностей відповідно до освітніх програм. Упровадження дослідницького підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців – важлива умова підвищення якості вищої освіти та формування конкурентоспроможного спеціаліста. Застосування дослідницьких методів навчання забезпечує активну пізнавальну діяльність здобувачів освіти, розвиток критичного мислення, уміння самостійно здобувати та інтерпретувати знання, а також застосовувати їх у процесі розв'язання професійно орієнтованих завдань. Інтеграція дослідницького підходу з компетентнісною моделлю навчання сприяє формуванню інтегральних, загальних і фахових компетентностей, розвитку навичок командної роботи, академічної доброчесності, відповідальності за прийняті рішення. Орієнтація навчального процесу на міждисциплінарну взаємодію, використання цифрових освітніх інструментів і моделювання реальних професійних ситуацій підвищує практичну спрямованість підготовки майбутніх фахівців та відповідає сучасним освітнім тенденціям.

Для результативного впровадження дослідницького підходу створюється мотиваційне навчальне середовище, поєднуючи аудиторну, дистанційну та змішану форми навчання, забезпечувати міждисциплінарні зв'язки з фаховими дисциплінами, формувати культуру академічної доброчесності. На сучасному етапі в наукових працях також порушується питання про дотримання принципів академічної доброчесності в освітньо-науковому просторі України з урахуванням активного використання новітніх інструментів штучного інтелекту [5]. В Україні принципи академічної доброчесності закріплені в законодавстві та освітніх стандартах (Закон України «Про освіту» (ст. 42, 2017 р., із змінами), «Про вищу освіту» (ст. 42, 2014 р., із змінами)).

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Дослідницький підхід у методиці навчання української мови за професійним спрямуванням сприяє формуванню мовної, комунікативної, дослідницької компетентностей здобувачів освіти. Інтеграція цифрових інструментів, міждисциплінарність та орієнтація на реальні професійні завдання підвищують практичну цінність курсу та відповідають сучасним освітнім тенденціям. Вибір викладачем відповідної стратегії навчання зумовлюється метою курсу, специфікою майбутньої професійної діяльності здобувачів освіти, рівнем мовної підготовки та потребою у формуванні дослідницьких компетентностей. У контексті навчання української мови за професійним спрямуванням пріоритетними стають підходи, які забезпечують активну пізнавальну діяльність студентів, розвиток критичного мислення, уміння працювати з текстами, застосовувати мовні знання в реальних професійних ситуаціях.

Навчання зумовлюється спеціальністю здобувачів вищої освіти, змістом навчальної дисципліни, професійно зумовленим суб'єктивним досвідом викладача, етапом професійної підготовки студентів. При цьому доречно враховувати суб'єктивні (рівень професійної та навчальної підготовки і мотивації, пізнавальні можливості студента, а також професійний і творчий потенціал викладача) та об'єктивні чинники (мета, завдання навчальної дисципліни, професійні компетентності, форми, методи, засоби навчання). Дослідницький підхід – ефективний інструмент інтеграції мовної, комунікативної та професійної підготовки висококваліфікованого фахівця.

Упровадження дослідницького підходу в курс «Українська мова за професійним спрямуванням» позитивно впливає на формування професійної мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, професійної рефлексії та мовленнєвої самостійності студентів. В освітньому процесі застосовуються сучасні педагогічні підходи, спрямовані на інтеграцію теоретичної підготовки з практичною діяльністю здобувачів вищої освіти. Використання різноманітних форм і методів навчання забезпечує міждисциплінарні зв'язки, активізацію пізнавальної діяльності студентів та

формування навичок самостійної і дослідницької роботи.

Для ефективного добору та інтеграції освітніх підходів у процесі викладання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» необхідне їхнє ґрунтовне науково-методичне обґрунтування, цілісне розуміння особливостей практичного застосування в межах конкретної освітньої програми. Аналіз сучасного науково-інформаційного дискурсу дає змогу визначити актуальний стан реалізації концептуальних підходів до мовної освіти, зокрема компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, дослідницького та синергетичного, у процесі навчання фахово орієнтованого мовлення, урахування цифровізації освіти, інтерактивних технологій, міждисциплінарної інтеграції та практикоорієнтованості навчання. Поглибленого вивчення потребують питання впровадження дослідницьких, проєктних і синергетичних підходів у формуванні професійно-мовленнєвої компетентності здобувачів освіти, що визначає перспективи подальших науково-методичних розвідок.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розвитку та апробації дослідницького підходу в навчанні української мови за професійним спрямуванням. Актуальні напрями – вивчення ефективності інтеграції цифрових освітніх технологій у мовну підготовку здобувачів освіти, розроблення міждисциплінарних навчальних проєктів, кейсів для студентів різних спеціальностей, аналіз впливу дослідницької діяльності на формування комунікативної та професійно-мовленнєвої компетентностей, поєднання аудиторної, дистанційної та змішаної форм навчання в освітньому процесі закладів вищої освіти. Поглибленого вивчення потребують питання впровадження дослідницьких, проєктних, синергетичних підходів у формуванні професійно-мовленнєвої компетентності здобувачів освіти, що визначає перспективи подальших науково-методичних розвідок.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вintiuk Ю. Дослідницький підхід у підготовці майбутніх психологів: збірник наукових праць Національної академії державної служби України. *Серія: Педагогічні науки*. 2020. №1(20). С. 27–49. URL: <file:///C:/Users/ADMIN-E01673CCV/Downloads/lisoln,+3.pdf>
2. Гуменюк І. Сучасні підходи до навчання української мови за професійним спрямуванням: перспективні вектори досліджень. *Молодь і ринок*. №4 (190). 2021. С. 92–99. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.236356>
3. Демешко І. М. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : таблиці, схеми : навч. посіб. Кіровоград: ПП «Авангард», 2013.
4. Демешко І. М. Практичний курс української мови : навч. посіб. Харків : ФОП Озеров Г. В., 2018.
5. Киричук Б. С., Гришко В. І. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітній науковій діяльності України та зарубіжних держав : Серія Право. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Випуск 85 (2). С. 305–310. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.45>
6. Тарасюк В. М. Правове регулювання застосування штучного інтелекту в Україні: сучасний стан та

перспективи гармонізації з міжнародними стандартами. *Політологічний вісник*. Вип. 93. 2024. С. 94–113. DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-88IX.2024.93.94-113>

REFERENCES

1. Vintiuk, Y. (2020). Doslidnytskyi pidkhdid u pidhotovtsi maibutnih psykholohiv [Research Approach in the Training of Future Psychologists]. Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noi akademii derzhavnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: Pedahohichni nauky. (1(20)). S. 27–49. URL: <file:///C:/Users/ADMIN-E01673CCV/Downloads/lisoln,+3.pdf> [in Ukrainian]
2. Humeniuk, I. (2021). Suchasni pidkhody do navchannia ukraïnskoi movy za profesiïnym spriamuvanniam: perspektyvni vektory doslidzhen [Modern Approaches to Teaching Ukrainian for Professional Purposes: Promising Research Directions]. Molod i rynok. №4 (190). S. 92–99. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.236356> [in Ukrainian]
3. Demeshko, I. M. (2013). Suchasna ukraïnska literaturna mova. Vstup. Fonetyka. Fonolohiia. Morfolohiia. Orfoepiia. Hrafika. Orfohrafiiia. Leksykolohiia. Frazeeolohiia. Leksykohrafiiia [Modern Ukrainian literary language. Introduction. Phonetics. Phonology. Morphology. Orthography. Graphics. Orthography. Lexicology. Phraseology. Lexicography]: tablytsi, skhemy Kirovohrad. [in Ukrainian]
4. Demeshko, I. M. (2018). Praktychnyi kurs ukraïnskoi movy [Practical Course in Ukrainian]: navch. posib. Kharkiv. [in Ukrainian]
5. Kyrychuk, B. S., Hryshko, V. I. (2024). Akademichna dobrochesnist i shtuchnyy intelekt: podolannya vyklykiv u osviti naukovy diyalnosti Ukrainy ta zarubizhnykh derzhav [Academic Integrity and Artificial Intelligence: Overcoming Challenges in Educational and Scientific Activities in Ukraine and Foreign Countries]: Seriya Pravo. Naukovy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Vypusk 85 (2). [in Ukrainian]
6. Tarasiuk, V. M. (2024). Pravove rehulivannia zastosuvannia shtuchnoho intelektu v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy harmonizatsii z mizhnarodnymy standartamy [Legal Regulation of the Use of Artificial Intelligence in Ukraine: Current State and Prospects for Harmonization with International Standards]. Politolohichni visnyk. Vyp. 93. S. 94–113. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ДЕМЕШКО Інна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійно-орієнтоване навчання української мови; інноваційні підходи до формування мовної та професійно-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти.

КИРИЛЮК Ольга – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: методика навчання української мови у вищій школі; формування комунікативної та професійно орієнтованої мовної компетентності студентів; інноваційні та цифрові технології у викладанні української мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

DEMESHKO Inna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian language of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: methodology of teaching theoretical courses in higher education; current issues in teaching the Ukrainian language in the modern educational environment; innovative approaches to developing linguistic

and professional-communicative competence of higher education students; integration of research-based and competency-oriented technologies into the language training process.

KYRYLIUK Olha – Doctor of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Ukrainian Philology and Journalism at Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: methodology of teaching the Ukrainian language in higher education; development of students' communicative and professionally oriented language competence; innovative and digital technologies in Ukrainian language instruction.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2026 р.
Стаття прийнята до друку 14.01.2026 р.

УДК 37.013:53

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-383-387

ЦОКОЛЕНКО Олександр –

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інформаційних технологій та програмування
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3611-6235>
e-mail: tsokoll@ukr.net

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЖИТТЄВО-ЦЕНТРОВАНИХ ЗАДАЧ З ФІЗИКИ У СИСТЕМУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз впливу життєво-центрованих задач з фізики на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах академічного освітнього середовища.

Підкреслено аксіологічну значущість життєво-центрованих задач з фізики у структурі формування в майбутніх фахівців цілісного усвідомлення інтегративного взаємозв'язку теоретичних положень із практичною діяльністю.

Визначено, що імплементація означеного різновиду фізичних задач, репрезентованих у форматі симбіотичного поєднання реалістичних ситуаційних кейсів, забезпечує досягнення комплексного спектру педагогічних цілей.

Узагальнено, що систематичне інтегрування до освітнього процесу закладів вищої освіти життєво-центрованих задач з фізики характеризується вагомим педагогічним потенціалом, оскільки актуалізує формування та розвиток особистісних компетентностей, які становлять структурний каркас майбутньої професійної компетентності.

Продемонстровано результативність використання життєво-центрованих задач з фізики на рівні функціонування цілісної системи професійної підготовки майбутніх фахівців.

Зазначено, що процес розв'язання суб'єктами пізнання життєво-центрованих задач з фізики детермінується відповідним дидактичним алгоритмом навчально-пізнавальних дій (зокрема: первинний проблемний аналіз ситуації; логіко-структурна реконструкція релевантного теоретичного матеріалу; актуалізація мисленнєвих операцій; встановлення кореляції між теоретичними концептами та емпіричними даними; систематизація величин для коректного здійснення обчислень; аналітико-розрахункові процедури та формулювання аргументованих висновків).

Проблематизовано, що на етапі засвоєння нового матеріалу досліджувана група задач з фізики має структуруватися у відповідні блоки за рівнями когнітивної складності, що забезпечує поетапний перехід суб'єкта пізнання від елементарного до більш складного рівня опрацювання змісту.

Підкреслено, що використання потенціалу життєво-центрованих задач з фізики на етапі закріплення та практичного застосування знань обов'язково передбачає здійснення процедур контролю й оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу (зокрема у текстово-аналітичному форматі).

Підсумовано, що системність інтеграції до освітнього процесу життєво-центрованих задач синхронно актуалізує примноження практичних умінь і навичок, які по-суті виступають незамінним інструментарієм реалізації індивідом професійних функцій у реальних умовах діяльності.

Ключові слова: фізика, професійна підготовка, життєво-центровані задачі, майбутні фахівці, вища школа.

TSOKOLENKO Oleksandr –

Candidate of Pedagogical Sciences, Docent of the Department
of Information Technologies and Programming
at Volodymyr Dahl East Ukrainian National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3611-6235>
e-mail: tsokoll@ukr.net

IMPLEMENTATION OF LIFE-ORIENTED PHYSICS PROBLEMS IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

The article presents a comprehensive theoretical and methodological analysis of the influence of life-centered physics problems on improving the quality of professional training of future specialists within the academic educational environment.

The axiological significance of life-centered physics problems in shaping a holistic understanding of the integrative relationship between theoretical provisions and practical activity among future professionals is emphasized.

It is determined that the implementation of this type of physics problems, represented through a symbiotic combination of realistic situational cases, ensures the achievement of a complex spectrum of pedagogical objectives.

It is generalized that the systematic integration of life-centered physics problems into the educational process of higher education institutions is characterized by substantial pedagogical potential, as it actualizes the formation and development of personal competencies that constitute the structural framework of future professional competence.

The effectiveness of using life-centered physics problems at the level of functioning of an integral system of professional training of future specialists is demonstrated.